

CUPRINS/CONTENTS

Prefață Acad. Victor Țvircun.....	11
Foreword Acad. Victor Țvircun.....	13
Introducere	15
Introduction	23
Capitolul I	
DESCOPERIND CONȘTIINȚA.....	31
1.1. Știință și filosofie în abordarea actuală a conștiinței	32
1.2. Conștiința și sensul vieții.....	35
Chapter I	
DISCOVERING CONSCIOUSNESS	39
1.1. Science and philosophy in the current approach to consciousness.....	41
1.2. Consciousness and the meaning of life	43
Capitolul II	
ORIGINEA CONȘTIINȚEI	47
2.1. Cum s-a născut conștiința?	48
2.2. Când apare conștiința la om?	49
2.3. Cum putem distinge conștiința în viața noastră?.....	55
Chapter II	
THE ORIGINS OF CONSCIOUSNESS	61
2.1. How did consciousness appear?	62
2.2. When does Man's consciousness appear?	63
2.3. How to become aware of consciousness in our life?	69
Capitolul III	
„PRIVIREA DIN CER” ȘI CONȘTIINȚA DE SINE	75
3.1. Raportarea la sine și examenul de conștiință	77
3.2. Preocuparea de sine în raport cu celălalt.....	82

Chapter III

"THE VIEW FROM THE SKY" AND SELF-CONSCIOUSNESS..... 87

- 3.1. Self-reference and the examination of consciousness.....89
- 3.2. Preoccupation for the self in relationship with the other94

Capitolul IV

EXISTĂ O METAFIZICĂ A INCONȘTIENTULUI? 100

- 4.1. Misterul inconștientului101
- 4.2. Conștiința și inconștientul 105
- 4.3. Introduce noțiunea de inconștient fatalitatea în viața omului? 109

Chapter IV

IS THERE A METAPHYSICS OF THE UNCONSCIOUS?..... 113

- 4.1. The mystery of the Unconscious.....114
- 4.2. Consciousness and the Unconscious 119
- 4.3. Does the concept of Unconscious introduce fatality in human life? 123

Capitolul V

DUMNEZEU ȘI CONȘTIINȚA UMANĂ.....127

- 5.1. Filosofia și Dumnezeu 128
- 5.2. Cum se poate astăzi dovedi existența lui Dumnezeu? 133

Chapter V

GOD AND HUMAN CONSCIOUSNESS137

- 5.1. Philosophy and God..... 139
- 5.2. How can God's existence be proved today? 144

Capitolul VI

DESPRE INCAPABILITATEA OMULUI DE A FI FERICIT 148

- 6.1. Ce este fericirea? 149
- 6.2. De ce nu este omul capabil de fericire?! 152
- 6.3. Unde putem găsi fericirea? 153
- 6.4. Fericirea și sensul vieții..... 155

Chapter VI

ON MAN'S INCAPABILITY OF BEING HAPPY159

- 6.1. What is happiness? 160
- 6.2. Why is Man incapable of happiness? 163
- 6.3. Where can one find happiness?..... 164
- 6.4. Happiness and the meaning of life..... 166

Capitolul VII

MODELUL ANTROPOLOGIC CANTEMIRIAN 171

- 7.1. Temeiul antropologiei cantemiriene..... 173
- 7.2. *Descriptio Moldaviae* între obiectiv și subiectiv177

Capter VII	
THE CANTEMIRIAN ANTHROPOLOGICAL MODEL.....	185
7.1. The basis of the Cantemirian anthropology	187
7.2. <i>Descriptio Moldaviae</i> between subjectivity and objectivity.....	193
Capitolul VIII	
MIRCEA ELIADE DE LA ISTORIA RELIGIILOR LA	
ANTROPOLOGIA FILOSOFICĂ.....	200
8.1. În căutarea originilor	202
8.2. Exigențe metodologice.....	206
Capter VIII	
MIRCEA ELIADE. FROM THE HISTORY OF RELIGIONS TO	
PHILOSOPHICAL ANTHROPOLOGY.....	210
8.1. In search of origins	213
8.2. Methodological requirements	216
Capitolul IX	
MODELUL ANTROPOLOGIC ROMÂNESC DE LA DIMITRIE	
CANTEMIR LA MIRCEA ELIADE	220
9.1. Modelul antropologic cantemirian	222
9.2. Un alt fel de „obiectivitate” în antropologia filosofică românească	225
Chapter IX	
THE ROMANIAN ANTHROPOLOGICAL MODEL FROM	
DIMITRIE CANTEMIR TO MIRCEA ELIADE	232
9.1. The Cantemirian Anthropological Model	234
9.2. Another type of “objectivity” in the Romanian Philosophical Anthropology	238
Capitolul X	
FILOSOFIA DORULUI ÎN VIZIUNEA LUI EMINESCU	245
10.1. Dorul –dimensiune ontologică românească	245
10.2. Sensuri și simboluri ale dorului eminescian.....	249
10.3. Dorul eminescian de la poezie la filosofie.....	252
Chapter X	
THE PHILOSOPHY OF LONGING IN EMINESCU’S VIEW	258
10.1. Longing – a Romanian ontological dimension.....	259
10.2. Meanings and symbols of the Eminescian longing.....	263
10.3. The Eminescian longing from poetry to philosophy.....	265
Capitolul XI	
EMIL CIORAN SAU CONȘTIINȚA CA FATALITATE	272
11.1. Emil Cioran sau drama unei conștiințe românești.....	272
11.2. Emil Cioran - nihilistul cu gândul la Dumnezeu.....	275

Chapter XI

EMIL CIORAN OR CONSCIOUSNESS AS FATALITY 285

- 11.1. Emil Cioran or the drama of a Romanian consciousness285
- 11.2. Emil Cioran - the nihilist thinking of God 288

Capitolul XII

CUM SĂ FII FERICIT ÎN ROMÂNIA?..... 298

- 12.1. Fericirea paradoxală la români299
- 12.2. Cum se poziționează românii, astăzi, în privința fericirii?303
- 12.3. Starea de fericire a românilor306

Chapter XII

HOW TO BE HAPPY IN ROMANIA? 311

- 12.1. Paradoxical happiness with the Romanians 312
- 12.2. How do Romanians position themselves today in terms of happiness? 316
- 12.3. The state of happiness of the Romanians 319

Postfață Acad. Alexandru Surdu 324

Afterword Acad. Alexandru Surdu..... 326

„Întâmplarea m-a făcut ca, din copilărie încă, să cunosc poporul românesc în cruciș și-n curmeziș”.

„Optsprezece veacuri sunt de când vieța latină a fost sădită pe acest pământ, unde suntem noi în ciuda sguuirilor prin care a trecut; această vieță înaintează mereu sporind și întărindu-se. S-a păstrat însă și crește această vieță, nu pentru că erau mulți și puternici aceia, care conflucrau la întemeierea ei, ci pentru că fieștecare din cei puțini era mândru de munca înaintașilor săi. De cînd este suflet de român pe fața pământului, românul a fost mândru de a fi român, și chiar atunci, când lumea îl privea cu dispreț, el își cânta doina, și în conștiința puterilor pe care le purta în sine, privea mândru în jurul său”.

„Sămânța, din care a răsărit acest popor, e nobilă, și poporul nu va pieri decât atunci, când Românii vor uita noblețea seminției lor”.

M. Eminescu, Mândria de a fi român în Opera Politică, vol. I, ediție îngrijită de Bucur Popescu (1969)

„Cestiunea de căpetenie pentru istoria și continuitatea de dezvoltare a acestei țări este ca elementul românesc să rămâie cel determinant, ca el să dea tiparul acestei forme de stat, ca limba lui, înclinările lui oneste și generoase, bunul lui simț, c'un cuvânt geniul lui să rămâie și pe viitor norma de dezvoltare a țării și să pătrundă pururea această dezvoltare”.

M. Eminescu, Timpul, 17 decembrie, 1881.

„Ancorată prin însăși ființa ei în spiritualitate, o națiune nu poate avea decât un singur destin: să creeze valori spirituale ecumenice. Să impună, cu alte cuvinte, tuturor celorlalte popoare universalismul ei...”.

Mircea Eliade, Destine românești, în Profetism românesc 2. România în eternitate, București, Editura Roza Vânturilor, 1990.

"By chance, ever since my childhood, I got to know the Romanian people thoroughly".

"Eighteen centuries have passed since Latin life was seeded on this land, where we still find ourselves despite the hardships our people has gone through; this life keeps going ahead and strengthening. But this life has been preserved and continues to grow not because those who laid its foundation were many and powerful, but because each one of the few was proud of the work of his predecessors. Ever since the Romanian soul was born on earth, the Romanian has been proud to be Romanian and, even when the world regarded him contemptuously, he sang his song of longing called Doina and, aware of the powers within himself, he looked around with pride".

"The seed from which this people has arisen is noble, and the people will perish only then, when the Romanians will forget the nobility of their origin."

*M. Eminescu, The Pride of Being Romanian in Political Works,
vol. I, ed. by Bucur Popescu (1969)*

"The main issue for this country's history and continuity of development is that the Romanian element should remain the dominant one, so that it give its pattern to this state form, so that its language, its honest and generous inclinations, its good sense, in a word its genius, may remain in the future the norm for the country's development encompassing all this for ever."

M. Eminescu, The Time, 17 December, 1881.

"Anchored by its very being in spirituality, a nation can only have one destiny: to create ecumenical spiritual values. In other words, to impose its universalism to all the other peoples..."

*Mircea Eliade, Romanian Destinies, in Romanian Prophetism, vol. 2:
Romanian Eternity, Bucharest, Rosa Vânturilor Publishing House, 1990*

PREFAȚĂ

ÎN CONȘTIINȚA OMULUI SE AFLĂ SECRETUL LUMII

Cercetarea „**Filosofie și conștiință la români** – ediție bilingvă”, realizată de doamna profesor universitar dr. Gabriela Pohoată, are vădite intenții monografice și nemărturisite proiecții exhaustive. Structura tematică, sursele, articulația, ideile pe care această carte dorește să le fixeze asupra subiectului sunt suficient de argumentate pentru ca prezenta cercetare să rămână drept o contribuție prețioasă în comoara gândirii filosofice românești.

Autoarea monografiei a reușit, în urma unui efort și a unei munci riguroase care îi sunt proprii, să se „așeze”, cu toate competențele dobândite și perfecționate, în interiorul unui subiect de cercetare ce presupune achiziții și familiarități cu ceea ce înseamnă cunoașterea profundă și complexă atât a istoriei gândirii filosofice românești contemporane, cât și a evoluției conștiinței naționale.

Studiile pe care autoarea le-a consacrat conștiinței, în mare parte, au delimitat epistemic conștiința filosofică de cea psihologică, totodată au încercat să clarifice cum, în ce condiții și când se manifestă conștiința în dezvoltarea ontogenetică a omului, mai cu seamă, să se edifice asupra relației dintre cunoaștere și autocunoaștere pentru dobândirea conștiinței de sine, în evoluția intelectuală și spirituală a omului.

Sunt salutare cercetările doamnei profesor Gabriela Pohoată asupra modelelor de antropologie filosofică românească create de Dimitrie Cantemir, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, precum și cele dedicate filosofiei eminesciene, care i-au oferit autoarei posibilitatea cunoașterii și înțelegerii modului în care cei mai mari gânditori și filosofi români au identificat specificul spiritualității românești.

Meritul doamnei profesor Gabriela Pohoată constă și în faptul că domnia sa abordează problema conștiinței la români în contexte inter- și transdisciplinare, în centrul cărora se află omul și conștiința lui. Împărtășind ideea marelui filosof Nicolai Berdeaev conform căreia „în conștiința omului se află secretul lumii”, autoarea prezentei monografii încearcă să „dezvăluie” acest secret în conștiința românească. Pe cât îi reușește autoarei acest lucru, va stabili cititorul. În viziunea mea, „curajul” intelectual al doamnei profesor s-a realizat pe deplin.

Nu pot să trec cu vederea și un alt aspect important al cărții doamnei Gabriela Pohoată. Prezentând tabloul enciclopedic al evoluției conștiinței la români, autoarea vine și cu multe sugestii și recomandări privind dezvoltarea și aprofundarea conștiinței românești de azi și de viitor. Împărtășesc totalmente ideea doamnei profesor care afirmă că atunci *„când există conștiință, lucrurile se fac la timpul lor și pe locul lor”*. Mai mult ca atât, cred că această idee poate fi considerată laitmotivul cărții.

Ceea ce se remarcă la prima lectură a cărții este temeinicia și rigoarea proiectului, pe cât de ambițios asumat, pe atât de laborios împlinit.

Stimate cititorule, sunt ferm convins că monografia pe care ați început să o citiți nu vă va lăsa indiferent, provocându-vă la cugetări profunde și discuții aprinse asupra subiectelor abordate de autoare.

Dr. habilitat, profesor Victor Țvîrcun,
Academician Coordonator al Secției
de Științe Umanistice și Arte a
Academiei de Științe a Moldovei

FOREWORD

THE SECRET OF THE WORLD LIES IN MAN'S CONSCIOUSNESS

The research work on “*Philosophy and Consciousness with the Romanians – Bilingual Edition*”, written by Prof. Gabriela Pohoată, PhD., is obviously a monographical work with unconfessed exhaustive projections. The thematic structure, the sources, the articulation, the ideas that this book envisages to set on the subject are enough arguments for the current research to remain a valuable contribution to the treasure of the Romanian philosophical thinking.

The author of this monography has succeeded, after an effort and rigorous work that characterize her, to position herself, with all her acquired and perfected skills, within a subject of research involving acquisition and familiarity with deep and complex knowledge concerning both the history of the Romanian philosophical thinking and the evolution of the national consciousness.

The studies the author devoted to consciousness clearly delimit epistemologically the philosophical consciousness from the psychological one, while trying to clarify how, under what circumstances and when consciousness arose in the ontogenetic development of man and, above all, to get a proper insight into the relationship between knowledge and self-knowledge for the acquisition of self-consciousness in the intellectual and spiritual evolution of man.

We welcome Prof. Gabriela Pohoată's research works on the models of Romanian philosophical anthropology dedicated to Dimitrie Cantemir, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Emil Cioran and Constantin Noica, as well as those dedicated to Eminescu's philosophy, which offered the author the opportunity to get to know and understand how the greatest Romanian

thinkers and philosophers have identified the specificity of Romanian spirituality.

Professor G. Pohoată's original contribution also resides in the fact that she addresses the issue of consciousness with the Romanians in inter- and transdisciplinary contexts, at the center of which lie man and his conscience. By sharing the idea of the great philosopher Nikolai Berdiaev, according to whom "the secret of the world lies in man's consciousness", the author of this monography tries to "reveal" this secret in the Romanian consciousness. It is the reader who will establish to what extent the author has succeeded in doing this. In my view, the teacher's intellectual "courage" has been fully accomplished.

I cannot fail to mention another important moment of Prof. G. Pohoata's work. By presenting the encyclopedic picture of the consciousness evolution with the Romanians, the author comes with many suggestions and recommendations concerning the development and improvement of the Romanian consciousness today and in the future. I fully share the Professor's idea stating that "*when there is consciousness, things are duly accomplished, at the right time and place.*" Moreover, I think this idea can be considered the leitmotif of the book.

What is remarkable when first reading this book is the soundness and rigorousness of the project, so ambitiously assumed, so laboriously fulfilled.

Dear reader, I am firmly convinced that the monography you have begun reading will not leave you indifferent, challenging you to deep thoughts and heated discussions on the topics addressed by the author.

Prof. Victor Țvircun, PhD. Hab.
Acad. Coordinator of the Humanistic Sciences and
Arts Department of the Academy
of Sciences of the Republic of Moldova